

Sort Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunda Abşeronska-ya mestnaya populyasiyasından fərdi-ailəvi seçmə yolu ilə yaradılmışdır. 1982-ci ildən respublikada rayonlaşdırılmışdır.

Sort tez yetişəndir, kütləvi cücərmədən məhsulun yetişməsinə qədər 214-226 gün, kütləvi yetişməyə qədər 230-237 gün olur.

Bağlanmış başın forması konusvari (indeksi 1,25-1,32), xarici rəngi açıq-yaşıl, daxili rəngi sarımtıl-ağ, ölçüsü ortadır. Bağlanmış başın kütləsi 1,5-2,5 kq və bərkliyi ortadır. Sort tez və kütləvi surətdə yetişir, məhsuldarlığı hektardan 430-480 sentnerə çatır. Vaxtından qabaq çiçəklənməyə, daşınmağa (nəqliyyata) və

xəstəliklərə davamlıdır. Məhsulu erkən yazda yetişir, təzə halda istifadə edilir. Payız əkinini üçün tövsiyə edilir.

Payızlıq kələm üçün ən yaxşı sələflər paxlalı bitkilər, xiyar, soğan, kartof, çuğundur, pomidor və çoxillik otlar sayılır. Bu bitkinin özünün və ya xaççiçəklilər fəsiləsinə aid olan digər bitkilərin sahəsinə 3-4 ildən tez qaytarmaq olmaz.

Kələm əkiləcək sahənin torpağı yüngül, strukturlu və alaqsız olmalıdır.

Səpin üçün tam yetişmiş iri, dolu və sort təmizliyi, cücərmə qabiliyyəti yüksək olan toxumlar ayrılmalıdır. Abşeronskaya ozimaya sortunun şitilləri soyuq şitillikdə 20-25. IX-da səpilərək yetişdirilir. Əkin isə 10-20 XI-da aparılır.

Hər hektar şitillik üçün 1,0-1,5 kq toxum səpilir.

Payızlıq sortlar üçün əkin sxemi 70 x 40-45 sm əlverişlidir.

Bitkilərə qulluq işləri torpağın yumşaldılmasından, əlavə qida və su verilməsindən, əlaqlara, ziyanvericilərə və xəstəliklərə qarşı mübarizədən ibarətdir.

Toxum almaq üçün payızlıq sortların toxumluq ana bitkiləri noyabrda 70 x 40 sm sxemi ilə sahəyə əkilir, yaxud digər sahəyə köçürülmədən 70 x 50 sm qida sahəsində öz əkin yerində saxlanılır.

Kələmin bütün sortları bir-biri ilə asanlıqla tozlandığından açıq sahədə onlar arasındakı məsafə ən azı 2 km olmaqla təcrid edilməlidir.

Toxumçuluq təsərrüfatlarında hektardan 5-10 sentner yüksək toxum məhsulu əldə etmək olar. Bir toxumluq kol 40-50 q toxum verir. 1000 ədəd toxumun çəkisi 3-4 q, 1 kq-da 290-dan 340 min-ə qədər toxum olur. Səpin üçün elit toxumlardan istifadə edilməlidir. Ağbaş kələm bitkisi insan sağlamlığına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən məhsullardan biridir. O, ümumi tərəvəz

bitkiləri sahəsinin 30 %-ni təşkil edir. Abşeronskaya ozimaya sortunun tərkibində karbohidratlar, zülallar, orqanizmə lazım olan vitaminlər (C, B₁, B₂, B₃), C-askorbin turşusu, B₁ (tiamin) 0,22 mq %, B₂ (riboflavin) 0,6 mq %, B₃ (pantoten) 0,92 mq%, karotin (provitamin A) 2 mq %, PP (nikotin turşusu) 2,7 mq %, vitamin K-4 mq %, həmçinin folin və foli turşuları, R (rutin), provitamin D, E (tokoferol), vitamin U (ulkus və ya metilmetonunsul fonu) vardır ki, bu da mədə və bağırsaqdakı yaraların sağlmasına müəyyən təsir göstərir, qara ciyər, ürək, skleroz və başqa xəstəliklərin müalicəsində mühüm rol oynayır. Kələm şirəsinin böyük müalicəvi əhəmiyyəti vardır.

Tibb alimlərinin bir adam üçün müəyyən etdiyi illik tərəvəz normasının 27,5 %-ni kələm təşkil edir. Kələm təzə halda, müxtəlif salatların, adi və müxtəlif pəhriz xörəklərinin hazırlanmasında, sirkəyə, duza qoyulmuş, qurudulmuş və konservləşdirilmiş halda istifadə edilir.

Kələm bitkisi yüksək məhsuldar, saxlanılmağa və daşınmağa davamlı olduğu kimi, yüksək dad keyfiyyətinə və müalicəvi xüsusiyyətlərə də malikdir. Ədəbiyyat məlumatlarına əsasən, onun kimyəvi tərkibi belə xarakterizə edilmişdir: quru maddə 8,5%, şəkər 4,2%, zülal% yağ 0,2%, azot maddələri 1,6%, kül 0,64%, vitamin C 31,9 mq%. Ağbaş kələmin tərkibində kalium, fosfor, kalsium və dəmir kimi mühüm mineral duzlar vardır ki, bunlar da orqanizmin fizioloji funksiyalarının fəallaşdırıcıları kimi böyük əhəmiyyətə malikdir.

*Azərbaycan Respublikası
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu*

**Ağbaş kələmin
Abşeronskaya
ozimaya sortu**